

ZAŠTO FLOBER?

žan-pol sartr

Idiot porodice je nastavnik *Pitanja metode*. Njegov predmet: šta se, danas, može znati o čoveku? Učinilo mi se da se na ovo pitanje moglo odgovoriti samo studijom konkretnog slučaja: šta znamo — na primer — o Gistavu Floberu? Ovo se ponovo vraća na *totalizovanje* informacija o njemu kojima raspolazemo. Ništa ne dokazuje, u početku, da je ta totalizacija moguća i da istina o nekoj ličnosti nije pluralna; obaveštenja su veoma različita *po prirodi*; on je rođen u decembru 1821, u Ruanu; eto jednoga; on piše, mnogo kasnije, svojoj ljubavnici: »Umetnost me užasava«; eto drugoga. Prvo je objektivna i društvena činjenica, potvrđena službenim dokumentima; drugo, takođe objektivno, kada se držimo rečene stvari, upućuje, svojim značenjem, na doživljeno osećanje, i mi nećemo ništa odlučiti o smislu i značaju tog osećanja dok ga nismo, ako je Gistav iskren, najpre smestili, uglavnom, i naročito, u tu okolnost. Ne rizikujemo li da dođemo do slojeva raznorodnih i neukrotivih značenja? Ova knjiga pokušava da dokaže da je neukrotivost samo prividna i da svaka informacija stavljena na svoje mesto postaje deo celine koji ne prestaje da se stvara i, u isto vreme, razotkriva svoju duboku homogenost sa svima drugima.

To znači da čovek nikada nije jedinka; bolje bi bilo nazvati ga univerzalno pojedinačno; totalizovan i, samim tim, univerzalizovan svojim dobom, on ga ponovo totalizuje reprodukujući se u njemu kao pojedinačnost. Univerzalan pojedinačnom univerzalnošću ljudske istorije, pojedinačan univerzališućom pojedinačnošću svojih planova, on zahteva da bude proučen istovremeno s oba kraja. Biće nam potrebno da pronademo prilagođen meton. Dao sam njegove principe 1958. i neću ponoviti ono što sam o tome rekao: više volim da pokažem, svaki put kada to bude potrebno, kako se on *pravi* u samom radu da bi se pokrio zahtevima svog predmeta.

Poslednja reč: zašto Flober? Iz tri razloga. Prvi, sasvim ličan, zaista odavno više ne važi, mada je uzrok ovog izbora: 1943, ponovo čitajući njegovu *Prepisku* u lošem Šarpantjeovom izdanju, osećao sam da s njim imam da izravnam račun i da sam bio dužan, imajući to u vidu, bolje da ga poznajem. Od tada, moja prvobitna antipatija izmenila se u *empatiju*, jedini stav zahtevan za razumevanje. S druge strane, on se opredmetio u svojim knjigama. Bilo ko će vam ovo reći: »Gistav Flober, to je autor *Gospode Bovari*«. Kakav je, dakle, odnos čoveka prema delu? Nikad do sada nisam to rekao. I niko, koliko mi je poznato. Videćemo da je dvostruk: *Gospoda Bovari* je poraz i pobjeda; čovek koji slika sebe u porazu nije isti onome koga ona traži u svojoj pobjedi; trebaće razumeti šta ovo znači. Najzad, njegova prva dela i njegova prepiska (13 objavljenih svezaka) pojavljuju se, to ćemo videti, kao najčudnija, najlakše odgonetljiva ispovest: poveravalo bi se da čujemo neurotičara koji »nasumce« govori na psihoanalitičarevom divanu. Poverovao sam da je bilo dozvoljeno, za ovo teško iskušenje, da se izabere lak predmet, koji se prepušta lako i ne znajući to. Dodajem da Flober, stvaralac »modernog« romana, jeste na raskršnici svih naših današnjih književnih problema.

Sada, valja početi. Kako? Čime? To je malo važno: u smrt se ulazi kao u žrvanj. Osnovno je da se pođe od problema. O ovom što sam ga izabrao obično malo govore. Pročitajmo, međutim, ovaj odlomak iz pisma gđici Leroaje De Šantpi: »Svoju urođenu malenholiju uspevam da učutkam time što radim. Ali stara osnova se često ponovo javlja, stara osnova koju niko ne poznaje, duboka rana, uvek skrivena« (Kroase, 6. oktobar 1864). Šta ovo znači? Može li rana da bude urođena? Na svaki način, Flober nas upućuje na njenu protoistoriju. Ono što valja pokušati da saznamo to je poreklo ove »uvek skrivene« rane, a koja u svakom slučaju potiče iz njegovoga ranog detinjstva. To neće, verujem, biti loš početak.

S francuskog preveli:
G. Stojković-Badnjarević i A. Badnjarević

gušćije navike u tami/ jozef klačik

u meki peškir kraste
krijemo
teško pisanje prozirnosti
tamna svetlost
klina
u šutnji prljavih
kokoški

na dasci žuči
pesak
prave
u kolenu
mravi
i spremaju
trnje
i prljave hrpice
malog vida

lagani ishod paučine
u dnu
zupčane lobanje
dva prsta vode
u usijanu lopaticu mesa
širi
za vratom dana
prazne viljuške
u platnu
menjaju
hladni zub
u tu slepu sisu
krila
šušti
tvrda kreda
vučice
tamo od starog
želuca sline

za ishodom mekih kopita
te čeka
krvava prašina mrava
u tamnim koferima
sobe
gar
škripi kostima
slonovače

žuljevi mesto muva
ja imam sluzokože dovoljno
za moćnu muvu
tela
koja ima
divlji dokaz
zuba

izdaleka
naspram prestanka
leži vrela kost smole

i u pepelu
podupire vodene mušice
creva joj u izglaćenim
tanjirima
zavlače krastave oči
upotrebljavane u ljubavi
labuda
a sve to po zidovima
zgzizimo u debele tkiva
kreča

negde u daljini kore
otkrivene
hladnim štipaljkama hirurga
za vlažnim žumancetom
hladnoće
kopije uzdrhtalih
krtova pluća
a prazne kosti
tanke pukotine
u mraku se hrane
levkom neba
ohladenih
trbuha anđela
rukava
malog ispljuvka

po isušenim žuljevima
male postelje krzna
širok ishod muva
razmerava ispod
mesta
tvrđog jezika

i opet će jednom
čaršav gluhoće
zašiljiti
vrh mozga
i započeti
škripu po malom
perju

Sa slovačkog preveo:
autor